

PROCESNÉ POSTAVENIE LEKÁRA – SVEDKA A LEKÁRA – ZNALCA V SR

Peter Kováč¹, Soňa Medveďová²

¹Ústav súdneho lekárstva LF UK a FN, Bratislava

²Katedra trestného práva a kriminológie Trnavskej Univerzity, Trnava

Lekár sa v súvislosti s výkonom svojho povolania často dostáva do styku s orgánmi činnými v trestnom konaní. Pritom môže mať postavenie svedka alebo znalca. Svedkovia i znalci majú v slovenskom trestnom práve odlišné postavenie. Autori sa zaoberajú špecifikami postavenia lekára ako svedka i znalca podľa v súčasnosti platnej legislatívy.

Kľúčové slová: lekár, znalec, svedok, procesné práva a povinnosti, trestné právo, Slovensko.

Úvod

Lekár sa v súvislosti s výkonom svojho povolania môže niekedy dostať do styku s orgánmi činnými v trestnom konaní. Stane sa tak vtedy, ak ošetruje osobu, ktorá je obeťou útoku na zdravie alebo život, prípadne pôvodcom takéhoto útoku. Pritom lekár môže nadobudnúť procesné postavenie svedka alebo znalca. Svedkovia i znalci majú v slovenskom trestnom práve diametrálne odlišné postavenie. Pokiaľ sa lekár v trestnom konaní stane svedkom či znalcom, je jeho postavenie v porovnaní s nelekárom odlišné vzhľadom na osobitnú úpravu výkonu lekárskeho povolania. Autori sa v ďalšom texte zaoberajú špecifikami postavenia lekára ako svedka i znalca podľa legislatívy, ktorá v súčasnosti platí v Slovenskej republike.

Lekár ako svedok

Lekár môže v občianskoprávnom, prípadne v trestnom konaní vystupovať v postavení svedka, pokiaľ vypovedá o skutočnostiach dôležitých pre konanie, o ktorých sa dozvedel na základe faktickej situácie. Najčastejšie sa lekár dostáva do postavenia svedka v trestnom konaní a to v súvislosti s ošetrovaním obetí násilných trestných činov. Povinnosť svedčiť je v občianskoprávnom i trestnom konaní všeobecná. Podľa § 126 Občianskeho súdneho poriadku je každý občan povinný ustanoviť sa na predvolanie na súd a vypovedať ako svedok. Musí vypovedať pravdu a nič nezamlčovať. Výpoveď môže odprieť len vtedy, keby ňou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkym osobám; o dôvodnosti odporenia výpovede rozhoduje súd.

Podľa § 97 Trestného poriadku je každý povinný ustanoviť sa na predvolanie a vypovedať ako svedok o tom, čo mu je známe o trestnom čine a o páchatelovi alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie. Povinnosť svedčiť teda platí bez výnimky aj pre lekára. Z hľadiska procesného postavenia lekára ako svedka je modifikujúcim faktorom povinnosť

zdravotníckych pracovníkov zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s výkonom svojho povolania. V tejto súvislosti sú dôležité ustanovenie § 124 Občianskeho súdneho poriadku a § 99 ods. 2 Trestného poriadku. Podľa § 124 Občianskeho súdneho poriadku dokazovanie treba vykonávať tak, aby sa zachovávalo štátne, hospodárske, obchodné a služobné tajomstvo a štátom uznávaná povinnosť mlčanlivosti. V týchto prípadoch možno vykonať výsluch len vtedy, ak vypočúvaného oslobodil od povinnosti zachovať tajomstvo alebo mlčanlivosť príslušný orgán alebo ten, v záujme ktorého má túto povinnosť. Trestný poriadok v § 99 ods. 2 stanovuje, že svedok nesmie byť vypočúvaný tiež vtedy, keby svojou výpoveďou porušil štátom uloženú povinnosť mlčanlivosti, okrem prípadu, že bol od tejto povinnosti príslušným orgánom alebo tým, v ktorého záujme túto povinnosť má, oslobodený. Treba zdôrazniť, že **lekár je voči pacientovi zaviazaný takouto mlčanlivosťou**. Tá vyplýva z jeho postavenia zdravotníckeho pracovníka. Pokiaľ tejto mlčanlivosti nie je zákonným spôsobom zbavený, lekár vypovedať nesmie. V trestnom konaní však **zákaz výsluchu neplatí, pokiaľ sa výpoveď týka trestného činu, ktorý má svedok povinnosť oznámiť podľa trestného zákona** (§ 167 a § 168 Trestného zákona).

Postavenie svedka je zásadne nezlučiteľné s postavením znalca. Svedok nadobudol poznatky o skutočnostiach dôležitých pre konanie na základe faktickej situácie už pred začatím konania, a to vlastným zmyslovým vnímaním. Znalec obdobné poznatky získal až v priebehu konania svojou činnosťou – obhliadkou, štúdiom spisov alebo účasťou na jednotlivých úkonoch v konaní. Svedok je preto na rozdiel od znalca nenahraditeľný a postavenie svedka má prednosť pred postavením znalca (R 46/1956, R 11/1977). Lekár ako osoba, ktorá má zvláštne odborné vedomosti vníma a posudzuje v prípade ošetrovania obetí trestného činu skutočnosti

na základe svojich obdobných vedomostí, ale bez súvislosti s trestným konaním, musí byť vypočúvaný len ako svedok. Ak lekár vydal správu o ošetrovaní poškodeného (ktorá má povahu odborného vyjadrenia príslušného orgánu podľa § 105 ods. 1 druhá veta Trestného poriadku), je ho možné v budúcnosti vypočuť len ako svedka, nie ako znalca (R 35/1980-I). Ak by bol takýto lekár ustanovený ako znalec, vzhľadom na osobné vnímanie by mohli vyvstať pochybnosti, či nie je ovplyvnený svojím bezprostredným dojmom o danej udalosti. Pre pochybnosti o zaujatosti je preto takýto lekár ako znalec vylúčený a je povinný takúto skutočnosť aj sám oznámiť orgánu, ktorý ho ako znalca pribral (§ 11 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladaateľoch).

Lekár ako svedok vypovedá zväčša nie priamo o okolnostiach skutočnosti dôležitej pre konanie, ale častejšie o jej následkoch na zdraví. Pri výpovedi používa svoje odborné znalosti, avšak neprislúcha mu odborne hodnotiť poškodenie zdravia a jeho následky, pretože k tomu je oprávnený len znalec. Ak však súd alebo ktorákoľvek zo strán v konaní svedkovi – lekárovi položí takto zamerané otázky, je vecou obhajoby alebo súdu zasiahnuť voči takýmto odborným vývodom svedka, ku ktorým nie je z titulu svojho procesného postavenia oprávnený. Na takéto odborné vývody svedka, zasahujúce do oblasti dokazovania znalcom, by súd vôbec nemal prihliadať.

Lekár ako znalec

Súčasná úroveň vývoja spoločnosti, právneho systému a právnych záruk ochrany práva kladie vysoké požiadavky na štátne orgány a ďalšie subjekty, ktoré sa podieľajú na rozhodovaní o právach a oprávnených záujmoch právnických a fyzických osôb.

Medzi **základné procesné zásady a záruky spravodlivého procesu** v konaní pred štátnymi orgánmi a orgánmi, na ktoré boli delegované úlohy štátnych orgánov patrí **zásada náležitého zistenia skutkového stavu** bez

dôvodných pochybností, v rozsahu potrebnom na riadne a spravodlivé rozhodnutie v prejednávanej veci. Podklady pre takéto rozhodnutie si príslušný orgán môže obstaráť iba jediným možným a zákonom prípustným spôsobom, a to **dokazovaním**. Dokazovanie je zákonom upravený postup príslušného orgánu pri zisťovaní skutkového stavu. Tento postup je súčasťou procesných pravidiel viacerých právnych odvetví a pododvetví, napr. občianskeho práva, trestného práva, správneho práva alebo finančného (daňového) práva.

V poslednom období sa čoraz viac využívaným inštitútom v procese dokazovania stáva **znalecké dokazovanie**. Znalecká činnosť má interdisciplinárny charakter. Etabluje sa ako forma poznávania, ktorá využíva metódy vedeckého skúmania. V právnych odvetviach je činnosť znalca využívaná najmä z toho dôvodu, že predstavuje dôležitý prostriedok dôkazného práva, ktorý je často z hľadiska objektívneho rozhodovania nenahraditeľný pre náležité zistenie skutkového stavu. Zároveň činnosť znalca slúži pre potreby právnych úkonov občanov a organizácií ako činiteľ posilňujúci právnu istotu účastníkov právnych vzťahov. Úlohou znalca v rámci dokazovania a zisťovania skutkového stavu je objasniť skutočnosti dôležité pre rozhodnutie vo veci samej, ktorých objasnenie si vyžaduje špeciálne odborné znalosti, vedomosti a zodpovedajúcu kvalifikáciu v určitom vednom odbore. Využívanie znaleckého dokazovania má stúpajúcu tendenciu a jeho význam neustále rastie aj v trestnom konaní.¹

Pribúda trestných činov, u ktorých rozhodovanie v otázke viny, ako aj o druhu a výške uloženého trestu, závisí do značnej miery od posúdenia odbornej otázky. Možno vysloviť názor, že znalecké dokazovanie plní v súčasnosti v trestnom konaní nezastupiteľnú úlohu, pretože príslušné orgány činné v trestnom konaní často nejavia vôľu (a niekedy v záujme objektívneho rozhodovania ani nemôžu) rozhodnúť v konkrétnej trestnej veci bez znaleckého posudku. Z toho logicky vyplýva požiadavka na vysokú mieru profesionalitu a zodpovednosti znalca pri vyhotovovaní a predkladaní znaleckého posudku.

Potreba obstaráť dôkaz v súdnom konaní formou posúdenia určitej závažnej skutočnosti odborníkom vznikla ako prirodzený dôsledok vývoja ľudského poznania a vzdelanosti. Súdny, ktorý rozhodovali rôzne právne spory, prijali na určitom stupni vývoja spoločnosti a právnej kultúry názor, že na objasnenie niektorých závažných skutočností bude potrebné, aby do konania pribrali na pomoc odborníka – špecialistu, spĺňajúceho predpoklad, že sa v posudzovanej problematike vyzná lepšie ako laik.

Súčasná právna úprava postavenia znalca v trestnom konaní

V súčasnosti nosná právna úprava, od ktorej sa ďalej odvíja činnosť a postavenie znalca v súdnom konaní, je obsahom **zákona o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch č. 382/2004 Z. z.** a vykonávacích **vyhlášok č. 490/2004 Z. z.** ktorou sa vykonáva zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a **č. 491/2004 Z. z.** o odmenách, náhradách výdavkov a náhradách za stratu času pre znalcov, tlmočníkov a prekladateľov.

Znalec sa zapisuje do zoznamu znalcov za predpokladu, že spĺňa všetky nároky ustanovené zákonom o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch, to znamená je plná spôsobilosť na právne úkony, bezúhonnosť, určitý dosiahnutý stupeň vzdelania a potrebná dĺžka praxe v príslušnom odbore tak, aby nevznikli pochybnosti, či sa skutočne jedná o kvalifikovaného odborníka. Funkcia znalca nie je doživotná a je závislá na osobnostných a odborných danostiach, preto právne normy obsahujú aj dôvody odvolania znalca.

Okrem tejto kľúčovej úpravy sa postavenie znalca v trestnom konaní odvíja od zákonnej úpravy zakotvenej v zákone č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom v znení neskorších predpisov, ďalej len „Trestný poriadok“

Znaleckú činnosť vykonávajú predovšetkým znalci zapísaní do zoznamu znalcov, znalecké organizácie a znalecké ústavy. Znalec je oprávnený začať svoju činnosť po zápise do zoznamu znalcov, zložení sľubu do rúk ministra spravodlivosti a uzavretí poistenia zodpovednosti za škodu. Po splnení predpokladov stanovených zákonom vzniká právny nárok na zapísanie do zoznamu znalcov. Zoznam znalcov vedie Ministerstvo spravodlivosti. Ide o verejný zoznam, do ktorého má právo nahliadnuť každý. Údaje zapisované do zoznamu sú verejne prístupné a ministerstvo ich zverejňuje aj na svojej internetovej stránke.

Orgán činný v trestnom konaní (a iný orgán verejnej moci) môže pribrať ako znalca do konania aj osobu, ktorá nie je zapísaná v zozname znalcov, ak spĺňa kritériá požadované na odbornosť a bezúhonnosť za podmienky, že v danom odbore neexistuje znalec v zmysle zákona o znalcoch a tlmočníkoch, alebo znalec zapísaný v zozname znalcov nie je v čase, keď vyvstane potreba znaleckého skúmania k dispozícii, či úkon nemôže vykonať. Takto ustanovený znalec „ad hoc“ musí byť pred podaním posudku vzatý do sľubu. Explicitným výkladom ďalších ustanovení zá-

kona o znalcoch a Trestného poriadku možno konštatovať, že znalcom môže byť:

- Fyzická **osoba, zapísaná v zozname znalcov**.
- Fyzická osoba, spĺňajúca predpoklady pre výkon znaleckej činnosti, ak **nie je vedená v zozname znalcov, ale bola pribratá do konania „ad hoc“** (pre konkrétny prípad) z dôvodov a za podmienok uvedených v Trestnom poriadku
- Právnická osoba, ak sa jedná **znaleckú organizáciu špecializovanú na výkon znaleckej činnosti** v určitom odbore alebo odvetví.
- Právnická osoba, ak ide o **znalecký ústav ako špecializované vedecké a odborné pracovisko**, ktoré plní funkciu rezortného a metodického centra v oblasti znaleckej činnosti zapísanej v zozname. Znalecký ústav vykonáva znaleckú činnosť najmä vo zvlášť obtiažnych prípadoch vyžadujúcich osobitné vedecké posúdenie.

Dôležitou povinnosťou znalca zapísaného do zoznamu, ale aj znalcov „ad hoc“ je povinnosť zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel pri výkone alebo v súvislosti s výkonom znaleckej činnosti, ak nie je tejto povinnosti zbavený záväzkom alebo ministrom alebo ak osobitný predpis neustanovuje inak. Táto povinnosť nie je vyčiarknutím zo zoznamu alebo pozastavením výkonu činnosti dotknutá.

Dôvody využitia znalca v trestnom konaní sú dané zákonom. Orgán činný v trestnom konaní je podľa Trestného poriadku povinný pribrať do konania znalca vždy vtedy, ak sú na objasnenie určitej skutočnosti (skutočnosti dôležitej pre trestné konanie) potrebné odborné znalosti, a špeciálne v takom prípade, ak si to vyžaduje potreba vyšetriť duševný stav obvineného alebo svedka.

Z procesných ustanovení ďalej vyplýva, že na podanie znaleckého posudku postačuje spravidla pribrať jedného znalca z požadovaného odboru. Výnimočne sú priberaní dvaja znalci v situáciách, keď je treba objasniť skutočnosť obzvlášť dôležitú, a obligatórne vtedy, ak ide o prehliadku a pitvu mŕtvoly alebo o vyšetrovanie duševného stavu obvineného. Dôležitým ustanovením v tejto súvislosti je pravidlo, že na prehliadku a pitvu mŕtvoly nesmie byť ako znalec pribratý lekár, ak bol ošetrovujúcim lekárom zomrelého počas choroby, ktorá smrť bezprostredne predchádzala.

Znalec má v zmysle Trestného poriadku procesné práva a povinnosti plynúce z jeho osobitného postavenia v trestnom konaní.

¹⁾ Trestné konanie je zákonom (zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom – Trestný poriadok) upravený postup orgánov činných v trestnom konaní pri zisťovaní, či bol spáchaný trestný čin, kto je jeho páchatelom, pri ukladaní trestu páchatelovi trestného činu a zabezpečení výkonu uloženého trestu.

Osobitosť jeho procesného postavenia vyplýva z toho, že *ide o osobu so špeciálnymi odbornými znalosťami, odlišnú od procesných strán (to znamená obvineného, prokurátora a poškodeného), aj od orgánov činných v trestnom konaní, a nemožno ho zamieňať ani so svedkom*. Znalec má svoje miesto v procese dokazovania, nakoľko disponuje špecifickými odbornými vedomosťami a ich správnu aplikáciu pomáha objasniť, „dokázať“ konkrétnu skutočnosť dôležitú pre trestné konanie. Objasňovanie uskutočňuje metódami znaleckého skúmania uplatňovanými v jednotlivých odboroch znaleckej činnosti. Konečným výstupom práce znalca je znalecký posudok, v ktorom v predpísanej forme prezentuje výsledky svojho výskumu. Znalec nemusí vstúpiť do konania iba na základe rozhodnutia o pribratí, jeho participácia môže byť dôsledkom iniciatívy procesných strán, ak na vlastné náklady dajú vyhotoviť znalecký posudok a navrhnuť ho ako dôkaz. Z uvedeného dôvodu nie je možné znalca označiť ako „osobu, ktorá bola do konania pribratá rozhodnutím príslušného orgánu“, pretože by išlo o nepresné a jednostranné vyjadrenie.

Spôsob pribratia znalca do konania za účelom podania znaleckého posudku má najčastejšie charakter rozhodnutia príslušného orgánu vo forme **uznesenia**, proti ktorému zákon pripúšťa sťažnosť ako opravný prostriedok. Znalca je možné pribrať v ktoromkoľvek štádiu trestného konania.²

V uznesení o pribratí do konania orgán, ktorý znalca pribral, vymedzí jeho **úlohy** a s prihliadnutím na rozsah skúmania po dohode so znalcom určí zároveň **lehotu** na vykonanie znaleckého úkonu. V stanovených úlohách mu vlastne bližšie určuje predmet jeho skúmania a obsah znaleckého posudku. Prax orgánov činných v trestnom konaní v tomto ohľade nie je jednotná v názore, akú mieru konkrétnosti má mať toto vymedzenie. Z výkladu príslušného ustanovenia Trestného poriadku možno usúdiť, že úlohy majú byť vymedzené tak, aby nimi bol dosiahnutý **cieľ** znaleckého skúmania, bez ohľadu na to, či budú mať charakter presných otázok alebo budú formulované širšie.

Znalecký posudok a výsluch znalca

Znalecký posudok a výsluch znalca v trestnom konaní platný Trestný poriadok zaraďuje v § 89 ods. 2 medzi dôkazné prostriedky.³ Pred podaním posudku treba znalca **poučiť** o význame znaleckého posudku z hľadiska všeobecného záujmu a zároveň aj o trestnej zodpovednosti za podanie nepravdivého znaleckého posudku. Jeho osobná účasť na prejednaní trestnej veci sa zabezpečuje

predvolaním, kde musí byť súčasne upozornený na následky nedostavenia sa. Byť poučený o týchto aspektoch je právo znalca vyplývajúce zo zákona a nedostatok poučenia je závažnou procesnou vadou.

Zákonná úprava umožňuje znalcovi v niektorých prípadoch **odoprieť** podanie posudku a ustanovuje dôvody, kedy je z podania posudku **absolútne vylúčený**. Prvý prípad môže nastať vtedy, ak by podaním posudku znalec mohol spôsobiť nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo osobe blízkej, a korešponduje s právom svedka odmietnuť výpoveď. Druhý prípad sa vzťahuje na situáciu, ak možno mať pre pomer znalca k veci, orgánom činným v trestnom konaní alebo k účastníkom konania pochybnosť o jeho nepredpojatosti.

Znalec pri podávaní posudku v trestnej veci, sa so skutkom, ktorý je predmetom trestného konania oboznamuje až po tom, ako bol uznesením do konania pribratý a predvolaný. Nemal možnosť bezprostredne vnímať okolnosti a dej skutku, dozvedá sa o nich až v priebehu vyšetrovania. Pri vypracovaní posudku v rámci plnenia vymedzených úloh využíva poznatky z príslušného odboru. Ostatné podklady a východiská pre svoje znalecké skúmanie si môže obstaráť iba z trestného spisu, kde sa nachádzajú informácie o všetkých vykonaných dôkazoch. Orgány činné v trestnom konaní sú podľa zákona povinné poskytovať znalcovi za týmto účelom potrebnú **súčinnosť**, predovšetkým mu umožniť nahliadať do spisových materiálov, započítať spis, povoliť znalcovi účasť na výsluchu obvineného, svedka a poškodeného, umožniť mu vypočúvaním osobám klásť otázky, ak sú obsahom ich výpovede skutočnosti vzťahujúce sa na predmet znaleckého skúmania. Na základe vlastnej požiadavky alebo podľa uvažovania orgánov činných v trestnom konaní môže byť znalec prizvaný aj k ďalším procesným úkonom, pri niektorých z nich je jeho účasť pre podanie znaleckého posudku nevyhnutná, napríklad pri ohliadke miesta činu, alebo pri vyšetrovacom experimente. Ak na účely vykonania znaleckého úkonu nepostačujú znalcovi dôkazy a informácie zhromaždené v spise, má právo **navrhnuť vykonanie ďalších dôkazov**. Vykonávanie dôkazov je vo výlučnej právomoci orgánov činných v trestnom konaní, preto znalec nemôže vykonať

dôkaz sám, iba o jeho vykonanie požiadať. Z hľadiska rýchleho objasnenia trestného činu je súčinnosť príslušných orgánov a vzájomná kooperácia veľmi dôležitá.

Znalecký posudok vypracováva znalec spravidla v písomnej forme, avšak zákon nevyklučuje, aby bol v jednoduchších prípadoch urobený aj ústne a zaprotokolovaný. Znalecký posudok má podľa Zákona o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch č. 382/2004 Z. z. tieto časti:

a) titulnú stranu – titulná strana obsahuje identifikačné údaje znalca, označenie „znalecký posudok“, poradové číslo znaleckého posudku a stručnú charakteristiku predmetu znaleckého skúmania.

b) úvod – v úvode sa nachádza opis vymedzených úloh a údaje o právnom úkone, na ktorý sa posudok použije. Tu sa zvyčajne uvádzajú aj údaje o orgáne, ktorý znalca pribral, dátum a číslo rozhodnutia o pribratí.

c) posudok – znalec v ňom opíše predmet znaleckého skúmania a skutočnosti, na ktoré pri úkone znaleckej činnosti prihliadal, uvedie postup, na základe ktorého sa dopracoval k odpovediam na otázky položené zadávateľom.

d) záver – v závere musí byť uvedené riešenie úloh a odpovede na otázky z uznesenia. Znalec tu odcituje otázky zadávateľa a uvedie na ne stručné odpovede.

e) prílohy potrebné na zabezpečenie preskúmateľnosti znaleckého posudku – celková skladba znaleckého posudku musí umožniť preskúmať jeho obsah a overiť odôvodnenosť postupov. Prílohy znaleckého posudku môžu tvoriť samostatnú, so znaleckým posudkom nezošitú časť; v takom prípade musia obsahovať údaje o znaleckom posudku, ku ktorému sa viažu, musia byť zošité a opatrené úradnou pečiatkou a podpisom znalca. Ak je prílohou znalecký posudok iného znalca, postačuje identifikácia prílohy v znaleckom posudku. Rovnako sa postupuje pri prílohách, ktorých rozsah je väčší ako rozsah časti „posudok“.

f) znalecká doložka – obsahuje identifikačné údaje znalca, označenie odboru a odvetvia, v ktorom je znalec oprávnený podávať znalecké posudky, a poradové číslo úkonu znaleckej činnosti, pod ktorým je znalecký posudok zapísaný v denníku.

² Trestné konanie sa skladá z niekoľkých úsekov, ktoré predstavujú jednotlivé štádiá prejednanie skutku justičnými orgánmi. Patrí sem štádium preverovania podnetu/oznámenia o spáchaní trestného činu/, označované ako postup pred začatím trestného stíhania, ďalším a nesporné významným úsekom je prípravné konanie v rámci ktorého prebieha vyšetrovanie, resp. skrátené vyšetrovanie, po ňom nasleduje konanie pred súdom, pozostávajúce z predbežného prejednanie obžaloby (nie je vždy nevyhnutné) a hlavného pojednávania, a posledným štádiom trestného konania je vykonávanie konanie, ktoré nasleduje po právoplatnosti odsudzujúceho rozsudku, ktorým bol páchateľovi trestného činu uložený trest.

³ Dôkazný prostriedok je pojem dôkazného práva, a predstavuje procesne uznaný spôsob, pomocou ktorého sa získavajú a vykonávajú dôkazy, t. j. konkrétne poznatky o skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie. Dôležitými skutočnosťami sú tie skutočnosti, ktoré pomáhajú čo najpresnejšie rekonštruovať priebeh trestného činu, údaje o páchateľovi, obeti, motive, prostriedkoch použitých pri páchaní a utajovaní trestného činu, atď. V súvislosti s činnosťou súdneho lekára ako znalca v trestnom konaní, dôležitými skutočnosťami, ktoré často musí objasniť, sú napr. zisťovanie príčiny smrti, času úmrtia, určenie mechanizmu zranení, možnosti zabránenia úmrtiu včasným zásahom odborníka a pod.

Ak bol posudok vypracovaný na požiadanie právnickej alebo fyzickej osoby, v úvode sa uvedie aj účel podania posudku. Celý posudok musí byť koncipovaný tak, aby bol preskúmateľný, t. j. aby bolo možné overiť si dôvodnosť použitých postupov a ich výsledkov. Okrem formálnych náležitostí sú kladené prvoradá požiadavky na správnosť a úplnosť znaleckého posudku. Znalecká činnosť musí byť vykonávaná v súlade s dostupnou úrovňou poznatkov v konkrétnom odbore, a v poslednom rade v súlade s platným právom pod sankciou trestnej zodpovednosti za podanie nepravdivého znaleckého posudku.

Na potvrdenie znaleckého posudku a odstránenie prípadných nejasností a neúplných zistení je potrebné znalca v konaní vypočuť, s výnimkou prípravného konania, kedy možno od výsluchu upustiť, ak nie sú pochybnosti o spoľahlivosti a úplnosti písomného posudku. Postup pri výsluchu znalca upravujú § 108 a § 109 Trestného poriadku.

Znalec je za vykonanie znaleckého úkonu odmeňovaný. Z procesných predpisov mu vyplýva nárok na tzv. **znalečné**, ktoré pozostáva z odmeny za vykonanú činnosť a úhrady nevyhnutných nákladov a účelne vynaložených výdavkov súvisiacich s vyhotovením posudku a účasťou v konaní. Vyúčtovanie znaleckého musí byť súčasťou posudku, o jeho výške rozhodne orgán, ktorý znalca do konania pribral.

Záver

Lekár má v trestnom procese ako svedok osobitné postavenie, vyplývajúce zo zákonom

uloženej povinnosti zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, ktoré sa dozvie pri starostlivosti o pacienta. Touto mlčanlivosťou je lekár viazaný aj v prípade, že nadobudne procesné postavenie svedka. Lekár môže až na ojedinelé výnimky vypovedať ako svedok iba po zbavení mlčanlivosti. Lekár ako svedok vypovedá zväčša nie priamo o okolnostiach skutočnosti dôležitej pre konanie, ale častejšie o jej následkoch na zdraví. Úlohy lekára – znalca sú diametrálne odlišné. Ten má svojimi odbornými vedomosťami objasniť skutočnosti dôležité pre objektívne posúdenie vecí. Postavenie svedka a znalca je preto nezlučiteľné.

Literatúra

1. Zákon č. 140/1961 Zb. – Trestný zákon.
2. Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom.
3. Zákon č. 99/1963 Zb. – Občiansky súdny poriadok.
4. Zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch.
5. Vyhláška č. 490/2004 Z. z. ktorou sa vykonáva zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
6. Vyhláška č. 491/2004 Z. z. o odmenách, náhradách výdavkov a náhradách za stratu času pre znalcov, tlmočníkov a prekladateľov.